

ויחיי: הלוויית המת

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יח עמוד א

אמר רחבה אמר רב יהודה: כל הרואה המת ואינו מלוהו - עובר משום לעג לרש חרף עשהו. ואם הלוהו מה שכרו?
אמר רב אסי, עליו הכתוב אומר: דמלוה ה' חונן דל, הומכבדו חנן אביון.

שיטה מקובצת מסכת ברכות דף יח עמוד א

כל הרואה המת ואינו מלוהו עובר משום לועג לרש. דאומר למה אגמול לו חסד הלא אין בידו עוד לשלם לי גמול

רמב"ם הלכות אבל פרק יד ה"א

מצות עשה של דבריהם לבקר חולים, ולנחם אבלים, ולהוציא המת, ולהכניס הכלה, וללוות האורחים, ולהתעסק בכל צרכי הקבורה, לשאת על הכתף, ולילך לפניו ולספוד ולהפור ולקבור, וכן לשמח הכלה והחתן, ולסעדם בכל צרכיהם, ואלו הן גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור, אע"פ שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך, כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אתה אותן לאחיך בתורה ובמצות.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף יז עמוד א

תנו רבנן: מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה. אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אלעאי, שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה; במה דברים אמורים - כשאין עמו כל צרכו, אבל יש עמו כל צרכו - אין מבטלין. וכמה כל צרכו? אמר רב שמואל בר איני משמיה דרב: תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי [רש"י - מכריזין עליו שיבואו לכבדו], ואמרי לה: תליסר אלפי גברי ומינייהו שיתא אלפי שיפורי. עולא אמר: כגון דחייצי גברי מאבולא ועד סיכרא. רב ששת, ואיתימא רבי יוחנן אמר: נטילתה כנתינתה, מה נתינתה בששים רבוא, אף נטילתה בששים רבוא. וה"מ למאן דקרי ותני,

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף יז עמוד ב

אבל למאן דמתני - לית ליה שיעורא.

תורת האדם שער הסוף - ענין ההוצאה

איכא דמפרשי לה הכי מותר לבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה לחופה. והיינו דקתני אמרו עליו על ר"י בר אלעאי שהי' מבטל ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה אלמא שאר רבנן לא מבטלי, דרשות קתני, לפום הכי קאמר רבא פשיטא לי דמת מצוה דהחמירה בו תורה יותר משאר מתים עדיף מת"ת דהא אפילו שאר מתים שקולין כנגד ת"ת. ובירושלמי בפרק אחרון דכלאים תני אין מדקדקין במת ולא בכלאים בבית המדרש, ר' יוסא הוה יתיב מתני והוה תמן מיתא, מאן דנפיק ליה לא אמר ליה כלום מאן דיתבי ליה לא אמר ליה כלום. ר' אמי הוה יתיב מתני אמר חד לחבריה את לבוש כלאים א"ל ר' אמי שלח מאנך והב לי, עד כאן גירסא ירושלמית. ונראה להם מכאן דהא דתניא מבטלין ת"ת להוצאת המת, מותר לבטל קאמר.

ואין דעתנו מסכמת לפי' הזה ולסברא הזאת, אלא מבטלין ת"ת להוצאת המת חובה קתני, לומר דהוצאת המת קודמת. ודאמרינן התם מת מצוה עדיף ה"ק פשיטא לי דמת מצוה ות"ת מת מצוה עדיף, דהא אפילו לשאר מתים מבטלין ת"ת וכל שכן למת מצוה. עבודה ומת מצוה מת מצוה עדיף מולאחותו, אלא מת מצוה ומקרא מגילה איזה מהן עדיף. ומשום דקבעי עלה מת מצוה ומקרא מגילה קאמר הכי, דכולא מלתא בעיא ופשטה משום הך בעיא נקיט לה. +בנ"א בכת"י ליתא מכאן עד וכבר כתבנו למעלה, ובמקומו כתוב בזה"ל: והא דתני בירושלמי אין מדקדקין במת ובכלאים בבית המדרש בשיש עמו כל צרכו היא, ואע"פ כן כיון שהמת עובר לפנייהם אם רצו ללוותו אין מונעין אותו, אבל אין עמו כל

צרכו חייבין לבטל ת"ת להוצאתו, וכבר כתבנו כו'.+ וההיא דתני בירושלמי אין מדקדקין במת ובכלאים בבהמ"ד, לומר שאם היה לבוש כלאים והוא בבהמ"ד אין מדקדקין עליו להפשיטו שת"ת דוחה לאו זה, וכן אם היה כהן יושב בבהמ"ד וטומאה מן המת מאהלת עליו אין מצריכין אותו לזה לצאת, דמותר להטמא משום דברי תורה, ומייתי תרין עובדי דכלאים ומת, דר' יוסא הוה מתני לתלמידיו והיה שם בשכונה שלו מת שאהל שלו נכנס לשם, ומי שיצא מתלמידיו הכהנים לא אמר לו כלום ומי שישב ודחה טומאה בשביל תלמוד תורה לא אמר לו כלום.

תוספות מסכת כתובות דף יז עמוד ב

אבל מאן דמתני לית ליה שיעורא - בשאלתות דרב אחאי כתוב וממילא שמעינן למאן דלא קרי ולא תני אין מבטלין אם יש לו מתעסקין כדי קבורה ונראה לר"י דלענין מלאכה מבטלין כל בני העיר ואסור אפילו למאן דלא קרי ולא תני דלא מפליג מידי באלו מגלחין (מו"ק דף כז:) בהכי.

חידושי הרישב"א מסכת כתובות דף יז עמוד א

וה"מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא. ומאן דלא קרי ולא תני אמר בשאלתות דבעשרה סגי ליה. ומיהו כתב בספר המצוות לר"מ מקוצי ז"ל דעכשיו על כל אדם מישראל מבטלין מן הסתם שכולם מלאים מצוות כרימון ואין לך כל אחד מישראל שאינו או במקרא או במשנה, ולאשה בעשרה סגי לה.

הנך אפי' דלא אחי לכבוד בעלמא לא אקירין עכ"ל ועי' מש"כ בזה ק"י ג' אות ב' נק"ד. י' אבל דקרי ראשון לציון ופשוט דממקור אי' מוצעין דברי רבינו ובה"ג ויש להגיה ותני לית ל' שיעורא. כ"ה בכת"י, וכל"ל, וכן הוא בל' מכן ולנוסחה דבה"ג כ"ה דלע"ג שאין צאים לכבוד לעיל ק"י י"ד ופירושו ללמד גמרא. ועי' מש"כ שם אות מ"ה לא מועבדי אקורא, מ"כ התי' כחובות שם כתבו ד' נק"ד. ה' ואפי' תלמוד וגדול ממעשה נ"ו. כבר כתב ונראה לר"י דלענין מלאכה

מ"ה

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

לכבוד בעלמא לא אסירי כדחא * רב המנונא אימלע להחיא מתא שמע קל שיפורא דשיכבא הוא הנחו אינשי דקא עבדי עיבדתא אמר לחו לחו הנך אינשי בשמתא דרב אמרי ליה בהבורתא מיפלגא מתא אמר לחו אי הכי שרי לכו וחיבא דאיכא מת מצוה דלית ליה קבורין כולי עלמא מחייבים לאיעסקי ביה * דכתיב אחרי ח' ילכו כאריה ישאג * ואיר חמא ברבי חנינא אחרי מותו של הקב"ה * דרש רבי שמלאי תורה תהלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים תהלתה גמילות חסדים דכתיב ויעש ח' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם וסופה גמילות חסדים דכתיב ויקבר אותו בגיא ואפי' כהן גדול ונזיר דאין מיטמין למת ולהרוביחן למת מצוה יטמא ואי ליכא איניש אחרינא לאיעסקי ביה מעסימין ביה אינון דתנן * כהן גדול ונזיר אין מיטמין למרובין אבל מיטמין למת מצוה מנלן דכתיב לאביו ולאמו לא יטמא לאביו ולאמו אינו טמא אבל מטמא הוא למת מצוה ומבטלין תלמוד תורה לכבוד המת דתניא * מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת הכלה אמרו עליו על ר' יהודה ברי אלעאי שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת הכלה בד"א בשאין לו כל צורכו אבל יש לו כל צורכו אין מבטלין וכמה כל צורכו * ר"א בר אבתיא משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה תריסר אלפי גברי ומינייהו שיתא אלפי שיפורי עולא אמר כגון דחייצי גברי מאיבולא עד סיכרא רב ששת ואיתימא רבי יוחנן נשילתה כנתינתה מה נתינתה בששים רבוא אף נשילתה בששים רבוא והני מיני דדמרי ולא תני י' אבל דדמרי ומתני לית ליה שיעורא וכי מבטלין נמי לכבוד דמרי ומתני אבל לא קרי ולא תני כי איכא דמעסקין ביה לא מבטלין וכי ליכא דמעסקין ביה מבטלין * ואפילו תלמוד דגדול ממעשה מבטלין להוצאת המת ולהכנסת הכלה :

דכוסוף כלן אפי' תלמוד שגדול ממעשה, ולעיל הייתי מפרש דוקא תלמוד שאינו גדול ממעשה, אלא"כ, דבעלמא לפרש"י ז"ק ד' י"ז דלמוד צפי"ע מעשה גדול ולמוד לאחרים תלמוד גדול יוחא, אבל רבינו בעלמא פ"י לעיל שא"י ז' דלמוד דידה עדיף ממעשה אי"כ כבר ידענו מלשון מבטלין ת"ה כו' אפי' תלמוד דגדול ממעשה. וכן קאי על כל דמקיים וליכא כדי מעסקין מבטלין אפי' ת"ה וכיניו שכי הפוסקים בשמו של רבינו. מיהו בשם רב נטרונאי גאון כתבו דעד עשרה מבטלין וכדלמי צפי"ע ק"י שק"א, ורבינו לא פירש אלא כדי מתעסקין, וכיניו משום שנימי ונמקומו של רבינו לא היו נלכדים לנשיאת המטה אלא ד' אנשים מאבולא ועד סיכרא כמו במדינות שלנו, ומש"כ נלך לפרש דעד עשרה מלכו ללוות מפני הכבוד, אבל לפני רבינו היו נוכחים קדין המשנה זרות פ"ג נושאי המטה וחילופיכין וחילופי חילופיכין את שממט לריך זכין ונהגו להחליף כמה חבורות, וכ"ז מיקרי כדי מתעסקין כל לרכיו, דודאי אי"ל לקברו שלא במקומו הראוי לו ציבורא, וא"כ ממילא יהיו עשרה ויוחר, וצטעק שהמה פנוין מקיימין מלות לוי. ולמש"כ רבינו הא דלמי צמגילכ ד' ג' ת"ה ומי"מ מת מלכו עדיף כדתיני מבטלין ת"ה להולאת המת כו' ואפילו למאן דלא קרי ותני ולכדי לרכו ולא כמש"כ התי' דז"ה מי"מ עדיף לענין מה שהקשה הר"ש למאי מייבצי לן קרא דולאחותו, הא ניפק מת"ה דחמור מעבודת, ויישבז דקרא דולאחותו קאי למאן דלא קרי ותני שאין מבטלים ת"ה, וליתא לפי דברי רבינו, שהרי לא למדנו מולאחותו שמבטלין עבודה אלא לכדי קבורה בלמאס, ובהאי גוונא מבטלין ת"ה דרביס אפי' למאן דלא קרי ותני שהרי מבטלין אפי' להלוי' כדי לרכו. ובאמת עיקר קושית הר"ש תמוכ צעיני

ס

שו"ת שבט הלוי חלק ז סימן רג

כבוד ידידי היקר הרב הג' האברך השלם בתורה ויראה ר' צבי יברוב שליט"א.
אחדשה"ט וש"ת באה"ר.

יקרתו קבלתי ואשר הציע ושאל אודות התקנה שעשה השבוע רבו ראש ישיבת פוניבז שליט"א הגרא"מ שך ה' יאריך ימיו, אודות מצות שמחת חתן וכלה שהמנהג בישיבה הי' תמיד שהולכים המון רב לשמח החתן, וגם מגיעים מחוץ לעיר בשעה מאוחרת, ועי"ז נתאחר מאד הקימה בשחרית, ונתבלבלו סדרי הישיבה ולכן תיקן שלא ילכו לשמח חתן רק כמנין או החברים הכי קרובים המרגישים כחובה לילך ולשמחו.

אכתוב בקיצור, הנה בכתובות י"ז ע"א מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה וכו' בד"א כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין וזה במת, אבל בכלה אין מבואר אם יש ג"כ גדר כל צרכה, ובשטמ"ק בשם לקוטי הגאונים מדלא יהיב שיעורא להכנסת כלה ש"מ דלית לה שיעורא, ומשמעות הענינים כמש"כ בשטמ"ק בשם תר"י דלגבי כלה אין לה שיעור ולעולם מבטלין כי ברוב עם הדרת חתן והכלה, ומוסיף יותר בשמחה וחיבוב, ודעה ראשונה שם דכיון משום כבוד החיים הוא לחבבה על בעלה די לה כשמוליכין אותה לפי כבודה.

ולהלכה אף שמשמעות הענינים בשטמ"ק נוטה יותר שמבטלין בכל אופן, מכ"מ פשוט בעיני כיון דנמצא באבות דר"נ פ"ד ה"א דמשוה הכנסת כלה להוצאת המת ובכ"א דוקא בכדי צרכן מבטלין, וכן שם מעשה רב בה"ב, וע"ש בה"ג, עכ"פ זה מכריע כדעה ראשונה בתר"י, ועיין תשובת מהר"ם שיק או"ח סי' ב' אף דהרגיש בזה מכ"מ דחה משמעות אבות דר"נ מפני סדר התפילה שאנו מוסיפין באלו דברים שאין להם שיעור והכנסת כלה, ובאמת אין זה מוכרח דאיך אפשר לדחות המפורש בחז"ל, וגם סתימת הרמ"א באהע"ז סי' ס"ה שכ' דמבטלין ת"ת מפני הכנסת כלה ולא נתן הבדל בין לצורכה או לא עדיין אין בכח לדחות המפורש ממש, אם לא דתימא כיון דגמ' דילן מפרש צורך במת ולא בכלה חולק אאדר"נ הנ"ל אבל גם זה אינו מוכרח די"ל דהצורך במת הלכה פסוקה למאן דלא תני ולמאן דמתני, משא"כ בכלה דלפי ראית עיני המשמח כדמשמע באבדר"נ וכיון דכבר יש כדי משמחין א"כ כבר נכנס בגדר אמרם ז"ל במו"ק ט' ע"א כאן במצוה שאפשר לעשות ע"י אחרים כאן במצוה שא"א לעשות ע"י אחרים.

ובר מן דין ענין מבטלין תורה להכנסת כלה לחוד, ומצוה לרקד לפני חתן וכלה לחוד, דאפילו נימא דהכנסת כלה אין לה שיעור היינו מה שמלויים הכלה או החתן לחופה כדמשמע בכ"מ בש"ס ופוסקים, ועיין הי' הלשון בשטמ"ק שם ובלשונות הפוסקים סי' ס"ה שם, אבל לשמח ולרקד לא מצינו דלית לי' שיעורא ולפעמים בודדים יכולים יותר מרבים, וגם כיון דמפריזים בזה"ז על המדה ועוברים על ארז"ל בברכות ל"א ע"א דאסור למלאות שחוק פיו בעוה"ז, ונפסק להלכה או"ח סו"ס תק"ס וכו' הט"ז שם דאפילו בשמחת נישואין אסור, וא"כ מאן נימא דבשמחה יתירה זאת איכא בכלל מצוה, וגם ידוע דהרבה גאונים קדמונים תקנו למעט בקרואים, ולמעט בבדחנים וכיו"ב, ומכ"ש כשנוגע לביטול סדרי הלימוד והתפלה והישיבה ע"כ אעפ"י שמצוה חשובה היא מאד לשמח חתן וכלה, אבל במדה ובמנין, וביראת ה' נסוך על פניהם לכבודו יתברך ויתעלה וע"כ יפה דן ויפה תיקן כבוד הגרא"מ שך שליט"א לעשות תקנה וגדר בזה, הי' עוד מקום לציין ולהאריך אך לקצר אני צריך. +ע"ע ח"ח סי' רפ"ג, ח"י סי' רמ"ח+
הדוש"ת וטובו מצפה לרחמי ה'

שו"ת מנחת אלעזר חלק ד סימן ב

וכן שמעתי מעשה רב הגאון המובהק מו"ה יוסף שאול ז"ל אבד"ק לבוב כי בנסעו ברחוב עירו ראה פ"א איזה לוי' של ב"מ וירד מהעגלה ללוותו ד' אמות כדין של תורה ואז שאל מי הוא הנפטר והשיבוהו כי הי' מלמד תינוקות ולוהו ברגליו עד קברו אם כי הוא רחוק מאוד הביה"ח החדש שם כנודע לכל באי שערי עיר לבוב. והיינו כמבואר שם במנח"א כי בהיותו יושב בביתו א"צ לשאול ובפרט בעיר הגדולה דאל"כ מתבטל כל ימיו מתורה אבל בשעת הוצאתו (ועיי' בדברינו בסוף מנח"א ח"ב בקונ' שירי מנחה בשם העמק שאלה על השאלות) אז מחוייב ללוותו. ומלמד בזה דקרי ומתני א"כ אין לו שיעור כדי צרכו גם בהרבה אלפים המלויים ע"כ החמיר הגאון הנ"ל שפיר מדינא שמצריך

ללוותו עד קברו כנ"ל. ומחי' חיים יתן לכולנו חיים ארוכים טובים וברוכים. אורך ימים ושנות חיים יוסיפו ועינינו תחזנה בביאת ג"צ בב"א: